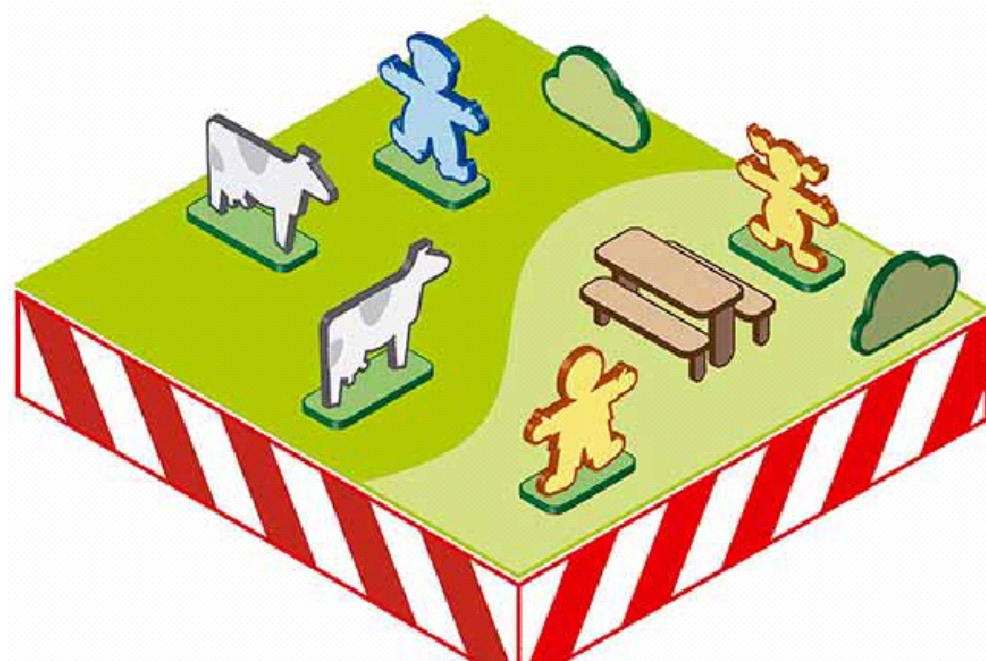

2009RGW100 bijlage 1

Voortgangsrapportage 2007-2008

Programma Agenda Vitaal Platteland (2007-2013)

1 Inleiding

De voorliggende Voortgangsrapportage 2007-2008 is de tweede voortgangsrapportage over de Agenda Vitaal Platteland (2007-2013) aan PS. Ze heeft betrekking op de periode 1 januari 2007 t/m 31 december 2008. Beoogd wordt om met deze rapportage inzicht te geven in de voortgang op programmaniveau en op de doelen (prestaties) die lopende het zeven jaar durende programma gerealiseerd moeten worden. Waar nodig, dient bijsturing gegeven te worden. De Voortgangsrapportage 2007 is door PS op 23 juni 2008 vastgesteld.

Het programma Agenda Vitaal Platteland, kortweg AVP, is opgebouwd uit zogenaamde gebiedsprogramma's. Deze programma's zijn op 5 november 2007 door PS vastgesteld. Er zijn gebiedsprogramma's opgesteld voor De Venen, Utrechtse Waarden, Utrecht-Midden, Kromme Rijn, Gelderse Vallei-Eemland en de Utrechtse Heuvelrug. Binnen elk gebiedsprogramma worden drie hoofdthema's onderscheiden. Dit zijn natuur, landschap & cultuurhistorie en sociaal economische vitalisering. In het programma van de Gelderse Vallei-Eemland is ook reconstructie als apart thema opgenomen. Daarnaast is voor elk gebied ook een post proceskosten opgenomen. Binnen elk thema zijn de te behalen doelen vastgesteld, die gezamenlijk het programma vormen.

De programmering betreft een periode van zeven jaar (2007-2013). In totaal omvat het AVP programma een investering van circa € 654 mln. De doelen bestaan uit vastgesteld beleid van provincie en Rijk (o.a. de realisatie van de EHS, de aanpak van verdrogingbestrijding, de realisatie van Recreatie om de Stad en de uitvoering van het reconstructieplan Gelderse Vallei Utrecht-Oost). Het Rijk heeft voor de inzet van middelen afspraken vastgelegd in de Bestuursovereenkomst van het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG). GS heeft hiermee ingestemd in december 2006, en deze is herzien in december 2008. Deze laatste herziening is nog niet opgenomen in deze Voortgangsrapportage. Bij de volgende wordt deze wel meegenomen.

De provinciale middelen zijn gekoppeld aan de prestaties in de Bestuursovereenkomst en aan operationele doelen op beleidsthema's in het Overig provinciaal programma. Het Rijk stelt capaciteit beschikbaar door het inzetten van de Dienst Landelijk Gebied (DLG), circa 55.000 uur per jaar. De provincie stelt haar eigen apparaat beschikbaar en financiële middelen in de vorm van procesgeld.

De rapportage bestaat uit een algemeen deel in hoofdstuk 2, met de achtergrond van het AVP en het totaal aan bijbehorende financiën. In hoofdstuk 3 wordt de besteding van de beschikbare middelen voor het gehele programma gepresenteerd, uitgesplitst per thema. Op de voortgang wordt verder ingezoomd per thema. In hoofdstuk 4 wordt per AVP gebied specifiek ingegaan op de mijlpalen, gebiedsorganisaties, aandachtspunten en wordt verslag gedaan van de voortgang.

Als bijlage is de voortgang van de prestaties in de vorm van een stoplichttabel bijgesloten. Naar deze tabel wordt veelvuldig verwezen in hoofdstukken 3 en 4.

2 Algemeen

Er is veel bereikt in 2007 en 2008. In het opstartjaar 2007 is veel opgebouwd, nieuwe structuren en systemen zijn ontwikkeld. In 2008 is dit verder verfijnd. Niet alles wat in 2007 en 2008 is geprogrammeerd, is ook gerealiseerd. Kijkend naar de totale programmaperiode 2007-2013 is het vooral van belang om in te schatten of de doelen in 2013 uiteindelijk behaald kunnen worden. De rapportage richt zich dan ook primair op die vraag. Waar gaat het goed, waar kan het beter en hoe moet worden bijgestuurd.

2.1 Programma achtergrond en uitvoering

Sinds 1 januari 2007 is de Bestuursovereenkomst ILG (2007-2013) tussen Rijk en Provincie van kracht. In de bestuursovereenkomst zijn zes thema's opgenomen: natuur, recreatie, bodem, water, sociaal economische vitalisering, reconstructie, waarover het Rijk prestatieafspraken met de provincie heeft gemaakt. Hiermee is een ingrijpende wijziging in sturingsfilosofie van de uitvoering geëffectueerd. De beschikbare middelen van het Rijk zijn opgenomen in de provinciale begroting. De provincie heeft over de bestuursovereenkomst, conform de afspraken met het Rijk, de voortgangsrapportage 2008 aangeleverd (PEIL-rapportage). Aan de Bestuursovereenkomst koppelt de provincie ook Europese middelen die in het kader van het Plattelands Ontwikkeling Programma (POP-2) beschikbaar zijn gesteld.

De provincie heeft de uitvoering vormgegeven door het opstellen van een integrale programmering Agenda Vitaal Platteland, waarin de Bestuursovereenkomst en de eigen provinciale ambities zijn opgenomen. Daarbij is het gehele programma onderverdeeld in de thema's natuur, landschap en cultuurhistorie, sociaal economische vitalisering, reconstructie en de post proceskosten.

De gehele provincie was oorspronkelijk opgedeeld in vijf AVP-gebieden: Utrecht West, Utrecht Midden, Kromme Rijn, Gelderse Vallei/Eemland en Utrechtse Heuvelrug. Voor elk gebied is destijds een gebiedsprogramma opgesteld, waarbij zoveel mogelijk is getracht het eigenaarschap bij het gebied te leggen. Inmiddels is de provincie opgedeeld in zeven AVP-gebieden. Utrecht West is opgesplitst in De Venen en De Utrechtse Waarden. Utrecht Midden is opgesplitst in Utrecht Vecht en Weiden (voorheen Utrecht Midden Noord genoemd) en Stad en Land Utrecht (voorheen Utrecht Midden Zuid genoemd). Voor een effectieve uitvoering bleek het noodzakelijk om diverse gebiedsoverstijgende onderwerpen onder te brengen in een programma Provinciebreed, met het beheer bij de provincie.

De programmacyclus omvat meerjaren gebiedsprogramma's (2007-2013). Op basis hiervan stellen de AVP gebieden jaarlijks een uitvoeringsprogramma (UP) op, aangevuld met een UP Provinciebreed. Deze programma's worden jaarlijks door GS vastgesteld. In het UP staan prestaties en middelen. Op grond van de som van alle UP's wordt bij vaststelling het subsidieplafond vastgesteld. Een vastgesteld uitvoeringsprogramma is de grondslag (trekkingsrecht), waarop subsidies en opdrachten kunnen worden verleend voor prestaties die zijn opgenomen in het UP.

Een belangrijk deel van het programma wordt met subsidies uitgevoerd. Het Rijk heeft per 1 januari 2007 al haar subsidieregelingen ingetrokken en hiervoor in de plaats heeft de provincie in de loop van 2007 een nieuwe subsidieregeling opengesteld. Projectindieners ontvangen nog slechts één beschikking voor provinciale, Rijks en Europese middelen in het kader van POP.

Naast subsidies kunnen ook opdrachten worden verleend. Dit gebeurt o.a. voor grondverwerving en de uitvoering van landinrichtingsprojecten. Hiervoor is een mandaatregeling en een handelingskader vastgesteld. De uitvoering van Programma Beheer (agrarisch natuurbeheer en beheersubsidies natuur) wordt in opdracht van de provincie door de Dienst Regelingen uitgevoerd.

Voor een deel van de uitvoeringstaken wordt door het Rijk aangeboden capaciteit van de Dienst Landelijk Gebied ingezet. Voor een effectieve inzet worden jaarlijks afspraken tussen de provincie en DLG gemaakt.

2.2 Mijlpalen AVP in 2007 en 2008, programma en uitvoering

Hieronder worden de belangrijkste mijlpalen genoemd die betrekking hebben op het algehele AVP programma en de uitvoering in 2007 en 2008:

- De Bestuursovereenkomst ILG (2007-2013) tussen Rijk en provincie Utrecht is ondertekend in december 2006 en herzien in december 2008
- Zes Gebiedsprogramma's AVP 2007-2013 zijn in november 2007 door PS vastgesteld
- Een protocol Overdracht naar de provincie van verplichtingen van het Rijk van voor 1 januari 2007 is door GS getekend in december 2007
- Het landelijk POP-2 programma is door de EU goedgekeurd in juli 2007
- De subsidieverordening AVP en het subsidiekader AVP zijn in oktober 2007 vastgesteld door PS
- In de provincie Utrecht zijn in januari 2008 twee Leadergebieden aangewezen (Kromme Rijn en De Venen+Utrechtse Waarden), waarop specifieke Europese regelgeving van toepassing is
- De UP's 2008 zijn in februari 2008 vastgesteld door PS. De Voortgangsrapportages van deze UP's zijn door GS vastgesteld in juli 2008 (en gelijktijdig zijn de aangepaste UP's 2008 vastgesteld)
- De UP's 2009 zijn door GS vastgesteld in december 2008
- De Voortgangsrapportage AVP programma 2007 is door GS vastgesteld in juni 2008
- De prestatieovereenkomsten tussen provincie Utrecht en Dienst Landelijk Gebied zijn door GS getekend in december 2006 voor het jaar 2007, in december 2007 voor het jaar 2008 en in december 2008 voor het jaar 2009
- De prestatieovereenkomst tussen Provincie Utrecht en Dienst Regelingen voor 2008 is getekend in oktober 2007
- In alle AVP gebieden zijn Gebiedscommissies en Programmabureaus opgericht en actief. Uitzondering hierop is AVP gebied Utrechtse Heuvelrug, waar vooralsnog een Initiatiefgroep de honneurs waarneemt voor een nog op te richten Gebiedscommissie.

2.3 Financiën

2.3.1 AVP PROGRAMMA

Het totale AVP programma heeft een omvang van € 653,6 mln voor 2007-2013 (zie tabel 1). Er wordt hierbij onderscheid gemaakt in de Bestuursovereenkomst ILG, afspraken tussen Rijk en provincie voor de periode 2007-2013, en het Overig provinciaal programma voor die periode. De Bestuursovereenkomst betreft een totale investering van € 343,8 mln. Het Overig provinciaal programma betreft een investering van € 309,8 mln. In tabel 1 is de totale omvang van de Bestuursovereenkomst (stand november 2007) en het Overige provinciaal programma weergegeven, inclusief uitsplitsing naar de financiers.

Tabel 1 Totale omvang van het AVP programma voor 2007-2013 (in mln euro), verdeeld over de Bestuursovereenkomst ILG en het Overig provinciale programma.

Bestuursovereenkomst ILG				Overig provinciaal programma					Totaal
Provincie	Rijk	EU	Derden overig	Provincie	Rijk	EU	Derden overig	Ongedekt	Totaal
42,1	261,6	2,6	37,5	92,3	5,7	16,2	110,1	85,5	653,6
343,8 ¹				309,8					653,6

2.3.2 DEKKING VAN HET AVP PROGRAMMA

De Bestuursovereenkomst ILG wordt gefinancierd door het Rijk, de provincie Utrecht, Europa en derden, als gemeenten en waterschappen. De geprogrammeerde middelen (stand november 2007) kennen diverse financiers. De beschikking van 23 december 2008 betreffende aanvullingen van de bestuursovereenkomst is niet in onderliggende verantwoording meegenomen. Onderstaand zijn de posten van tabel 1 geschetst.

Bestuursovereenkomst ILG

De bestuursovereenkomst ILG is volledig gedekt. De dekking is als volgt opgebouwd (zie ook tabel 1):

- Het Rijk draagt voor € 161,7 mln bij voor de nieuwe verplichtingen voor 2007-2013.
- Het Rijk heeft verplichtingen overgedragen van voor 2007 met een omvang van € 99,9 mln. Hierin is tevens het Programma beheer van € 51,8 mln opgenomen. Dit betreft de lopende verplichtingen (ook wel de oude verplichtingen genoemd).
- De provincie Utrecht draagt voor € 42,1 mln bij. Dit betreft € 26,1 mln uit de reserve cofinanciering bestuursovereenkomst ILG. De resterende € 16,0 mln is afkomstig uit de reguliere begroting, waaronder de reserves reconstructie, grondwaterheffing, knelpunten landelijk gebied en reserve aankoop natuurterreinen.
- Als cofinanciering is vanuit POP-2 (EU) voor € 2,6 mln opgenomen in de Bestuursovereenkomst
- Derden, partners in de gebieden zoals gemeenten, waterschappen e.d., hebben voor een bedrag van € 37,5 mln toegezegd. Dit bedrag aan cofinanciering betreft een zachte dekking, toezeggingen die niet vast liggen.

Overig provinciaal programma

Het Overig provinciale programma AVP omvat een totaalbedrag van € 309,8 mln, waarvan € 224,3 mln is gedekt. Er is nog geen dekking gevonden, ook geen toezegging gedaan, voor de overige € 85,5 mln. De dekking van het programma is als volgt opgebouwd:

- De provincie stelt uit het coalitieakkoord € 65,0 mln beschikbaar voor de komende vier jaar (2008-2011). Dit is bij de vaststelling van de gebiedsprogramma's door PS besloten.
- Uit de bestaande provinciale begroting is € 27,3 mln provinciaal geld beschikbaar voor het AVP programma.
- Buiten de Bestuursovereenkomst is voor € 5,7 mln aan rijksmiddelen als cofinanciering toegevoegd.

¹ Dit is exclusief BTW compensatie en baten lopende verplichtingen. Hierover vindt nog afstemming met het Rijk plaats

- Vanuit POP-2 (EU) ontvangt de provincie, los van de bestuursovereenkomst, € 16,2 mln voor het provinciaal programma.
- Tenslotte wordt van derden, partners in de gebieden zoals gemeenten, waterschappen, e.d., een bedrag van € 110,1 mln verwacht. Dit bedrag aan cofinanciering betreft een zachte dekking, toezeggingen die niet vastliggen.
- Geen dekking is nog gevonden voor de resterende € 85,5 mln. Dit betreft het bedrag wat niet is gehonoreerd bij de vaststelling van de gebiedsprogramma's door PS (van de aangevraagde € 150 mln voor de gehele programmaperiode is € 65 mln toegekend voor de eerste vier jaar).

De door de provincie beschikbaar gestelde middelen uit het coalitieakkoord voor het Overig provinciaal programma lopen tot en met 2011. Naar verwachting kan, indien nodig, een deel van het tekort in de programmering worden aangevuld in de volgende coalitieperiode.

3 Programmavoortgang AVP

3.1 Algemeen

Het AVP is een programma, opgebouwd uit de thema's natuur, landschap en cultuurhistorie, sociaal economische vitalisering, reconstructie en proceskosten. De uitvoering vindt plaats in gebieden. De uitvoering van het programma AVP is in 2007 gestart. Vanuit de programmabureaus in de gebieden is gestart met het invulling geven aan de operationele doelen.

Deze rapportage richt zich op de voortgang van de programmering op doelniveau en niet op de voortgang van individuele projecten. De vragen hierbij zijn of de doelen tijdig gehaald worden, de inspanningen van voldoende kwaliteit zijn, en wat de belangrijkste bedreigingen zijn bij de uitvoering van het programma.

Overige rapportages op het AVP programma vinden o.a. plaats via:

- Jaarrekeningen (programma 2.8).
- PEIL-rapportages voor LNV.
- Voortgangsrapportage (concern) projecten: o.a. Grebbelinie, Nieuwe Hollandse Waterlinie.
- Rapportages Groene Hart (interprovinciaal via het Groene Hart Team).

Doel van onderliggende rapportage is het schetsen van de voortgang van het programma op hoofdlijnen en het benoemen van belangrijkste punten voor bijsturing. Wanneer de operationele doelen die zijn geprogrammeerd in het AVP in gevaar zijn, wordt hier melding van gemaakt en daarbij aangegeven welke bijsturing gewenst is.

Voor het AVP programma zijn de kritieke succesfactoren onderzocht om te bepalen waarop de sturing van het programma zich moet richten. Dit is gedaan aan de hand van de vijf sturingscriteria tempo, haalbaarheid, efficiëntie, flexibiliteit en doelgerichtheid (THEFD). Op basis van deze sturingscriteria zijn de zorgpunten voor de voortgang van het programma in beeld gebracht. Per programmadoel kan op deze wijze kwalitatief worden aangegeven in hoeverre dit om bestuurlijke aandacht vraagt. Dit is visueel gemaakt aan de hand van het zogenaamde stoplichten model:

	Rood: grote zorg, doelen worden niet gehaald
	Oranje: zonder bijsturing worden de doelen niet gehaald
	Groen: geen reden tot zorg, realisatie ligt op koers / inspanningsverplichtingen zijn in gang gezet

Het totaaloverzicht over de voortgang van de prestaties is als stoplichttabel opgenomen als bijlage. De tabel is onderverdeeld naar alle AVP-gebieden en het completerende programma Provinciebreed. Daar waar opgaven zijn in de programma's, is in de kleuren rood-oranje-groen aangegeven in hoeverre de voortgang op koers ligt. Staat er geen getal in een gekleurd vakje, betreft het een inspanningsverplichting. Staat er wel een getal, dan betreft het een afspraak met een concreet resultaat. In paragraaf 3.2.1 t/m 3.2.5 wordt de voortgang van de realisatie van de prestaties per thema belicht. Hierbij geeft hoofdstuk 4 nog meer detailinformatie per AVP gebied, waarbij met name de rode en oranje geclassificeerde onderdelen extra aandacht krijgen. Over de groen geclassificeerde onderwerpen, waarvoor de realisatie op schema ligt, is niet uitgebreid gerapporteerd.

Alvorens op de prestaties in te gaan, wordt in hoofdstuk 3.2 met behulp van tabellen overzicht gegeven van de mate waarin de beschikbare budgetten zijn aangesproken in de periode 2007-2008.

3.2 Stand van zaken programma AVP

In tabel 2 staat een financieel overzicht, onderverdeeld in de vijf thema's, waaruit het AVP programma is opgebouwd. De financiën zijn uitgesplitst naar het totaal aan geprogrammeerde middelen (2007-2013), de omvang van de middelen waarvoor tot eind 2008 verplichtingen zijn aangegaan, en daarvan de kasuitgaven voor de eerste twee jaar van het programma.

Per thema wordt in de navolgende paragrafen een nadere toelichting gegeven op de prestaties. Deze toelichting bestaat uit het benoemen en nader toelichten van enkele mijlpalen, financiën, aandachtspunten en de acties. Het gaat hierbij om de hoofdlijnen, waarvan meer inhoud in hoofdstuk 4 is te vinden.

Tabel 2 Totale AVP programma 2007-2013, met totalen aan verplichtingen en betaald (kas) in 2007-8 (in mln €), verdeeld over de thema's.

Totalen AVP (in mln €)			
	Totaal programma 2007-2013	Verplicht 2007-8	Betaald 2007-8
Totaal alle doelen	653,6	93,5	65,1
Natuur	265,1	47,9	37,7
Natuur	186,2	42,1	34,8
Natuur/milieu	33,8	5,8	2,9
Water	41,0	0,0	0,0
Bodem	4,1	0,0	0,0
Landschap & Cult.	97,7	10,8	6,5
Sociaal Econ.			
Vitalisering	180,6	21,7	9,7
Landbouw	21,0	5,7	3,5
SEV	18,5	0,1	0,0
Recreatie	141,1	16,0	6,3
Reconstructie	56,3	3,4	0,5
Proceskosten	53,9	9,8	10,6

Uit tabel 2 blijkt dat afgelopen twee jaar € 93,5 mln via het AVP programma is geïnvesteerd in het landelijk gebied van de provincie, waarvan € 65,1 mln is betaald. De verdeling van de verplichtingen en betalingen over de thema's is grillig. Het geeft de mate aan waarin het is gelukt om reeds binnen de eerste twee jaar van het AVP programma voor de prestaties uit het gehele AVP programma de investeringen daadwerkelijk te verplichten en uit te geven.

Het totale AVP programma is op te delen in de Bestuursovereenkomst en het Overige provinciaal programma (zie ook hoofdstuk 2). De verplichtingen en uitgaven hiervan staan in tabellen 3 en 4, wederom uitgesplitst over de betreffende thema's.

Tabel 3 De Bestuursovereenkomst als onderdeel van het AVP programma 2007-2013, met totalen aan verplichtingen en betaald (kas) in 2007-8 (in mln €), verdeeld over de thema's.

Bestuursovereenkomst (in mln €)							
	Totaal programma 2007-2013	Verplicht 2007-8			Betaald 2007-8		
		Rijk	Prov	Totaal	Rijk	Prov	Totaal
Totaal alle doelen	343,8	65,9	5,4	71,3	40,5	3,8	44,3
Natuur	194,5	39,4	4,2	43,6	30,1	3,5	33,6
Natuur	155,8	34,9	2,9	37,8	27,8	2,9	30,7
Natuur/milieu	32,2	4,5	1,3	5,8	2,2	0,6	2,9
Water	2,4	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0
Bodem	4,1	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0
Landschap & Cult.	21,0	4,1	0,6	4,7	1,4	0,0	1,4
Sociaal Econ. Vitalisering	83,3	19,2	0,5	19,7	8,7	0,1	8,7
Landbouw	11,1	4,0	0,5	4,5	2,5	0,1	2,6
SEV	0,0	-	-	0,0	-	-	0,0
Recreatie	72,2	15,3	0	15,3	6,2	0,0	6,2
Reconstructie	45,0	3,3	0,1	3,4	0,4	0,1	0,5

Uit tabel 3 blijkt dat afgelopen twee jaar € 71,3 mln via het AVP programma is geïnvesteerd in het landelijk gebied van de provincie voor het onderdeel Bestuursovereenkomst. Hiervan is € 44,3 mln betaald. De verdeling van de verplichtingen en betalingen over de thema's is divers. Het geeft de mate aan waarin het is gelukt om reeds binnen de eerste twee jaar van het AVP programma voor de prestaties uit de Bestuursovereenkomst de investeringen daadwerkelijk te verplichten en uit te geven.

Tabel 4 Het Overig provinciaal programma als onderdeel van het AVP programma 2007-2013, met totalen aan verplichtingen en betaald (kas) in 2007-8 (in mln €), verdeeld over de thema's.

Overig provinciaal programma (in mln €)			
	Totaal programma 2007-2013	Verplicht	Betaald
		2007-8	2007-8
Totaal alle doelen	309,8	22,2	20,8
Natuur	70,6	4,3	4,1
Natuur	30,4	4,3	4,1
Natuur/milieu	1,6	0,0	0,0
Water	38,6	0,0	0,0
Bodem	0,0	0,0	0,0
Landschap & Cult.	76,7	6,1	5,1
Sociaal Econ. Vitalisering	97,3	2,0	1,0
Landbouw	9,9	1,2	0,9
SEV	18,5	0,1	0,0
Recreatie	68,9	0,7	0,1
Reconstructie	11,3	0,0	0,0
Proceskosten	53,9	9,8	10,6

Uit tabel 4 blijkt dat over de rapportageperiode € 22,2 mln via het AVP programma is geïnvesteerd in het landelijk gebied van de provincie vanuit het Overig provinciaal programma. Hiervan is € 20,8 mln betaald. De verdeling van de verplichtingen en betalingen over de thema's is ook hier divers. Het geeft de mate aan waarin het is gelukt om binnen de eerste twee jaar van het AVP programma voor de prestaties uit het Overig provinciaal programma de investeringen daadwerkelijk te verplichten en uit te geven.

Als onderdeel van de Bestuursovereenkomst heeft de provincie verplichtingen die voor 1 januari 2007 door het Rijk zijn aangegaan overgenomen. Dit worden de Lopende verplichtingen genoemd. Dit betreft de Subsidieregeling Gebiedsgericht Beleid (SGB), de Kwaliteitsimpuls Groene Hart (KIGH), de Bedrijfsverplaatsingsregeling (RBV) en alle verplichtingen die voor 1 januari 2007 zijn aangegaan in landinrichtingsprojecten. Tevens is het Programma Beheer bij deze verplichtingen meegenomen. GS heeft in december 2007 een overdrachtsprotocol vastgesteld waarin de bedragen zijn vastgelegd. In tabel 5 is per thema aangegeven in welke mate de verplichtingen reeds zijn betaald.

Tabel 5 Stand van zaken besteding van de Lopende verplichtingen als onderdeel van het AVP programma 2007-2013, met totalen aan verplichtingen en betaald (kas) in 2007-8 (in mln €), verdeeld over de thema's.

Lopende verplichtingen (in mln €)			
	Totaal verplicht	Betaald 2007-8	
Totaal alle doelen	99,9	24,1	
Natuur	66,3	18,2	
Natuur	62,8	16,6	
Natuur/milieu	3,5	1,6	
Water	-	-	
Bodem	-	-	
Landschap & Cult.	4,6	1,2	
Sociaal Econ. Vitalisering	27,3	4,3	
Landbouw	3,9	0,9	
SEV	-	-	
Recreatie	23,4	3,4	
Reconstructie	1,7	0,4	

Uit tabel 5 blijkt dat afgelopen twee jaar reeds € 24,1 mln aan betalingen hebben plaatsgevonden van de verplichtingen die de provincie heeft overgenomen van het Rijk.

Tenslotte is in tabel 6 de besteding van de ter beschikking staande EU middelen weergegeven.

Tabel 6 Besteding van de EU middelen (POP) opgenomen in het AVP programma 2007-2013, met totalen aan verplichtingen en betaald (kas) in 2007-8 (in mln €), verdeeld over de thema's.

EU middelen			
	Totaal programma 2007-2013	Verplicht 2007-8	Betaald 2007-8
Totaal alle doelen	18,8	4,7	0,0
Natuur	-	-	-
Natuur	-	-	-
Natuur/milieu	-	-	-
Water	-	-	-
Bodem	-	-	-
Landschap & Cult.	-	-	-
Sociaal Econ. Vitalisering	18,8	4,7	0,0
Landbouw	2,6	0,8	0,0
SEV	12,1	2,7	0,0
Recreatie	4,1	1,2	0,0
Reconstructie	-	-	-

Uit tabel 6 blijkt dat de verplichtingen van de beschikbare EU middelen voortvarend worden aangegaan. Aandachtspunt is dat de geprogrammeerde verplichtingen en de verplichte projecten van 2007

daadwerkelijk nog in 2009 worden betaald, en de geprogrammeerde verplichtingen van 2008 uiterlijk in 2010 zijn betaald. Daarmee wordt voorkomen dat geprogrammeerde gelden verloren gaan (decommitering), overeenkomstig EU regelgeving.

3.2.1 NATUUR

Mijlpalen 2007 en 2008

- Er is een convenant afgesloten betreffende de (sub)TOP gebieden verdrogingsbestrijding met betrokkenen. De TOP gebieden en sub TOP gebieden zijn vastgesteld en de maatregelpakketten worden momenteel bepaald door de provincie, respectievelijk de waterschappen.
- Er is circa 162 ha grond verworven in 2008, waarvan 98 ha nieuwe natuur, 17 ha bestaande natuur, 46 ha ruilgrond en 0,4 ha aan RodS. In 2007 is 189 ha verworven.
- Er wordt 25.803 ha particuliere natuur en 7.186 ha agrarische natuur beheerd.

Prestaties

De voortgang van de prestaties voor het thema natuur is weergegeven in de bijlage. Nadere uitleg per onderscheiden operationeel doel per AVP gebied is opgenomen in hoofdstuk 4.

Financiën

Voor het thema natuur is in 2007 en 2008 in totaal € 47,9 mln verplicht uit het AVP programma, waarvan € 37,7 mln is betaald (zie onderstaande uitsnede van tabel 2).

Totalen AVP (in mln €)				
	Totaal programma 2007-2013	Verplicht 2007-8	Betaald 2007-8	
Natuur	265,1	47,9	37,7	
Natuur	186,2	42,1	34,8	
Natuur/milieu	33,8	5,8	2,9	
Water	41,0	0,0	0,0	
Bodem	4,1	0,0	0,0	

Extra aandacht dient voor het thema natuur uit te gaan naar die componenten waar de verplichtingen en betalingen nog niet op gang zijn gekomen in de rapportageperiode 2007-8.

Aandachtspunten

De aandachtspunten liggen met name op de volgende aspecten:

- Er is stagnatie in de grondverwerving door geringe grondmobiliteit (weinig grond verwisselt van eigenaar). Dit heeft z'n weerslag in het achterblijven van de realisatie van de doelen voor verwerven en inrichten nieuwe EHS en bij de verdrogingsbestrijding [(sub)TOP gebieden].
- In de provincie Utrecht hebben we te maken met vele kleine complexe aankopen waarbij vaak aankoop van gebouwen is gemoeid. Dit leidt tot relatief hoge kosten omdat deze gebouwen weer afgestoten moeten worden.
- De werkelijke kosten voor inrichting per hectare blijken hoger te zijn dan de normkosten die het Rijk hanteert voor EHS.
- De voortgang van Programma beheer blijft achter bij de taakstelling. De beschikbare middelen worden wel volledig ingezet, maar het budget is onvoldoende om de volledige taakstelling aan hectares te kunnen behalen.
- Naar aanleiding van de inhoud en omvang van de maatregelpakketten van de (sub)TOP gebieden kan de provincie niet eerder dan in 2009/2010 bepalen of en wanneer de doelstellingen voor de verdrogingsbestrijding gehaald gaan worden. De provincie zet zich in om in ieder geval de doelen van de TOP gebieden voor 2014 te halen. Om de doelstellingen van de sub TOP gebieden ook te kunnen halen voor 2014 is mogelijk bijsturing noodzakelijk.
- De verantwoordelijkheid voor het behalen van de prestaties voor Nadere Uitwerking Rivieren Gebied (NURG) maken onderdeel uit van de EHS. De sturing ligt bij het Rijk. Dat betekent dat op de prestaties die worden gefinancierd met NURG-geld en in de AVP programma's staan, niet gestuurd kan worden door de provincie of de gebiedsorganisatie. Het verdient vanuit de integrale benadering voor realisatie van doelen in het landelijk gebied echter aanbeveling in de betreffende AVP gebieden

tegelijkertijd met het realiseren van de doelen voor de EHS de kansen te signaleren en te grijpen die tevens binnen de doelstellingen van verwerven en inrichten NURG passen.

- Aan de bestrijding van vermessing via effect- en brongerichte maatregelen ten behoeve van natuur dient extra aandacht te worden gegeven, aangezien de realisatie in sommige AVP gebieden achterblijft bij de planning.
- De uitvoering van pilots voor het inzetten van bodeminformatie voor AVP doeleinden verloopt trager dan oorspronkelijk ingeschat. Hieraan dient specifiek aandacht te worden gegeven.
- Realisering natte EVZ loopt nog niet op schema, specifiek vanwege het uitblijven van overdracht van eigendommen in de Utrechtse Waarden. Zodra zich de kans voordoet om de doelen te halen, wordt hierop ingezet.

Acties

- In september 2009 wordt de vaststelling van de prioritaire gebieden in de provincie Utrecht geagendeerd bij PS. Het instellen van prioritaire gebieden biedt met name handvatten voor de realisatie van de doelen voor grondverwerving EHS en voor de (sub)TOP gebieden verdroging.
- De provincie legt de prioriteit voor verdrogingsbestrijding bij de TOP gebieden, en trekt deze projecten zelf. In de loop van 2009 worden voor deze gebieden de betreffende maatregelenpakketten bekend.
- De waterschappen trekken de projecten voor verdrogingsbestrijding in de sub TOP gebieden, waarvan de maatregelenpakketten in 2010 bekend worden.
- Er zijn voor de bestrijding van vermessing via effect- en brongerichte maatregelen diverse projecten opgenomen in de UP's van 2009.

3.2.2 LANDSCHAP EN CULTUURHISTORIE

Mijlpalen 2007 en 2008

- In 2008 is er een landschapsontwikkelingsplan (LOP) opgesteld (inclusief een uitvoeringsplan) voor en door de samenwerkende gemeenten in de Kromme Rijnstreek.
- In 2008 is het landschapshuis voor het nationaal landschap Arkenheem-Eemland in Bunschoten opgericht.
- Voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie is € 23 mln Nota Ruimte geld toegezegd door het rijk. De regio, waaronder de provincie, gaat zich hard maken voor de overige benodigde € 23 mln.
- Voor de realisatie van het liniecentrum op fort bij Vechten is een bestuursovereenkomst gesloten, waarmee de uitvoering weer een stap dichterbij komt.

(Bron: Jaarrapportages UP's 2008 van de gebiedcommissies)

Prestaties

De voortgang van de prestaties voor het thema landschap en cultuurhistorie is weergegeven in de bijlage. Nadere uitleg per onderscheiden operationeel doel per AVP gebied is opgenomen in hoofdstuk 4.

Financiën

Voor het thema Landschap en cultuurhistorie is in 2007 en 2008 in totaal € 10,8 mln verplicht uit het AVP programma, waarvan € 6,5 mln is betaald (zie onderstaande uitsnede van tabel 2).

Totalen AVP (in mln €)			
	Totaal programma	Verplicht	Betaald
	2007-2013	2007-8	2007-8
Landschap & Cult.	97,7	10,8	6,5

Aandachtspunten

Over het algemeen loopt de realisatie van de doelen voor het thema Landschap en Cultuurhistorie voorspoedig.

Acties

Er zijn op dit moment geen bijzondere acties in beeld die opgepakt dienen te worden.

3.2.3 SOCIAAL ECONOMISCHE VITALISERING

Mijlpalen 2007 en 2008

- Het in 2007 gerealiseerde Klein Limburg (deelgebied van Haarzuilens) dat eind 2007 is opgeleverd, is in 2008 opengesteld.
- De Groene Entree Amerongen is geopend en het informatiepunt NPUH natuurcafé La Porte bij station Driebergen-Zeist is ingericht.
- Natuurwijzer ontwikkeld door de Werkgroep Behoud de Lopikerwaard voor basisonderwijs om draagvlak voor natuur en landschap in het gebied te versterken. De natuurwijzer is breed verspreid onder scholen.

(Bron: Jaarrapportages UP's 2008 van de gebiedcommissies)

Prestaties

De voortgang van de prestaties van het thema sociaal economische vitalisering is weergegeven in de bijlage. Nadere uitleg per onderscheiden operationeel doel per AVP gebied is opgenomen in hoofdstuk 4.

Financiën

Voor het thema sociaal economische vitalisering is in 2007 en 2008 in totaal € 21,7 mln verplicht uit het AVP programma, waarvan € 9,7 mln is betaald (zie onderstaande uitsnede van tabel 2).

Totalen AVP (in mln €)				
	Totaal programma 2007-2013	Verplicht 2007-8	Betaald 2007-8	
Sociaal Econ. Vitalisering	180,6	21,7	9,7	
Landbouw	21,0	5,7	3,5	
SEV	18,5	0,1	0,0	
Recreatie	141,1	16,0	6,3	

Bij de onderstaande aandachtspunten wordt nader op de uitgaven ingegaan.

Aandachtspunten

De aandachtspunten liggen met name op de volgende aspecten:

- Voor landbouwstructuur versterking en Recreatie om de Stad is stagnatie in de grondverwerving door geringe grondmobiliteit (weinig grond verwisselt van eigenaar). Dit heeft z'n weerslag in het achterblijven van de realisatie van de doelen voor verbetering van de landbouwstructuur en het onderdeel recreatie, inclusief bijbehorende uitgaven.
- De werkelijke kosten voor inrichting per hectare blijken hoger te zijn dan de normkosten die het Rijk hanteert voor RodS.

Acties

- In september 2009 wordt de vaststelling van de prioritaire gebieden in de provincie Utrecht geagendeerd bij PS. Het instellen van prioritaire gebieden biedt handvatten voor de realisatie van de doelen voor grondverwerving RodS.
- Realisatie van recreatie- en natuurgebied Marickenland ligt op schema. Dit is een belangrijk onderdeel van de doelstelling voor ontwikkeling dagrecreatierreinen.
- Het initiatief van het Revolventend fonds moet een impuls geven aan bedrijfsverplaatsingen en structuurversterking landbouw.

3.2.4 RECONSTRUCTIE (THEMA BETREFT GELDERSE VALLEI- EEMLAND)

Mijlpalen 2007 en 2008

- In 2007 is het integrale plan Beekweide vastgesteld en in uitvoering genomen. Dit plan omvat o.m. de verplaatsing van intensieve veehouderij naar het landbouwontwikkelingsgebied (waardoor woningbouw mogelijk wordt in Renswoude), structuurverbetering van de grondgebonden landbouw, een landschappelijke verbetering, aanleg van een natte ecologische verbindingzone en aanleg van wandelpaden.
  - In 2007 zijn subsidies verstrekt voor de installatie van luchtwassers voor intensieve veehouderijbedrijven in Bunschoten en in Renswoude. Luchtwassers verminderen de ammoniak-, fijn stof- en geuremissie van stallen.
  - In 2008 is een bestuurlijk akkoord op hoofdlijnen bereikt tussen Landgoed den Treek, provincie en Leusden over o.a. de realisatie van 75 ha nieuwe natuur en versterking van de landbouwstructuur op het landgoed.
  - In 2008 is het convenant Groene Agenda Leusden gesloten tussen Leusden, provincie, landgoed De Boom e.a. over de realisatie van ca. 160 ha nieuwe natuur, bestrijding verdroging TOP-gebied Schoolsteegbosjes, vergroten recreatieve toegankelijkheid en kwaliteitsverbetering landschap.
- (Bron: o.a. Jaarrapportage UP 2008 van de gebiedcommissie)

Prestaties

De voortgang van de prestaties van het thema reconstructie is weergegeven in de bijlage. Nadere uitleg per onderscheiden operationeel doel per AVP gebied is opgenomen in hoofdstuk 4.

Financiën

Voor het thema sociaal economische vitalisering is in 2007 en 2008 in totaal € 3,4 mln verplicht uit het AVP programma, waarvan € 0,5 mln is betaald (zie onderstaande uitsnede van tabel 2).

Totalen AVP (in mln €)			
	Totaal programma 2007-2013	Verplicht 2007-8	Betaald 2007-8
Reconstructie	56,3	3,4	0,5

De besteding van de beschikbare middelen komt mondjesmaat op gang. In onderstaande aandachtspunten en acties wordt nader ingegaan op achterliggende oorzaken en maatregelen.

Aandachtspunten

De aandachtspunten liggen met name op de volgende aspecten:

- Reconstructie is geen doel; de operationele doelen zijn onder te verdelen naar de thema's landbouw, water, milieu en recreatie.
- De verplaatsing van bedrijven valt moeilijk te plannen.

Acties

- Het initiatief van het Revolventend fonds in de Gelderse Vallei moet een impuls geven aan bedrijfsverplaatsingen, structuurversterking landbouw en de Landbouwontwikkelingsgebieden.
- In september 2009 wordt de vaststelling van de prioritaire gebieden in de provincie Utrecht geagendeerd bij PS. Het instellen van prioritaire gebieden biedt handvatten voor de realisatie van de doelen voor grondverwerving in de reconstructiegebieden.
- Met potentiële "verplaatsters" worden op dit moment gesprekken gevoerd. Daarnaast zal door de provincie in 2009 een analyse worden gemaakt van bedrijven die knelpunten opleveren op het gebied van ammoniak. De bedrijven die de grootste knelpunten opleveren zullen actief worden benaderd om te komen tot verplaatsing.

3.2.5 PROCESKOSTEN

Onder Proceskosten vallen posten als institutionalisering van het AVP, de opzet van de gebiedscommissies, programmabureaus, het functioneren van het subsidieproces, de monitoring etc.

Mijlpalen 2007 en 2008

- Rapportage Voortgang gebiedsorganisaties AVP-gebieden vastgesteld door GS in augustus 2008
- In alle AVP gebieden zijn inmiddels Gebiedscommissies en Programmabureaus opgericht en actief. Uitzondering hierop is AVP gebied Utrechtse Heuvelrug, waar vooralsnog een Initiatiefgroep de honneurs waarneemt voor een nog op te richten Gebiedscommissie
- De prestatieovereenkomst tussen provincie Utrecht en Dienst Landelijk Gebied is door GS getekend in december 2006 voor het jaar 2007 en in december 2007 voor het jaar 2008
- De prestatieovereenkomst tussen Provincie Utrecht en Dienst Regelingen voor 2008 is getekend in oktober 2007
- Het project- en programmamanagement informatiesysteem Prisma is operationeel sinds medio 2008. Dit systeem maakt het mogelijk de voortgang van het AVP te monitoren, en koppelt prestaties en financiële middelen via Coda
- Er zijn in 2007 en 2008 bijeenkomsten tussen afdeling ILG en alle AVP gebieden gehouden over Subsidieverlening, Prisma en de jaarcyclus Planning en Control

Prestaties

De voortgang van de prestaties voor het onderdeel proceskosten is weergegeven in de bijlage. Nadere uitleg per onderscheiden operationeel doel per AVP gebied is opgenomen in hoofdstuk 4.

Financiën

Voor het onderdeel proceskosten is in 2007 en 2008 in totaal € 9,8 mln verplicht uit het AVP programma, waarvan € 10,6 mln is betaald (zie onderstaande uitsnede van tabel 2).

Totalen AVP (in mln €)			
	Totaal programma 2007-2013	Verplicht 2007-8	Betaald 2007-8
Proceskosten	53,9	9,8	10,6

Het hogere bedrag aan betaling betreft een eindejaars registratie van exploitatievergoedingen, voordat registratie van de verplichting waren doorgevoerd.

Aandachtspunten

De aandachtspunten liggen met name op de volgende aspecten:

- Door hogere eisen die aan het subsidieproces worden gesteld neemt de administratieve last toe voor alle betrokkenen.
- De Gebiedscommissie in AVP gebied Utrechtse Heuvelrug dient nog te worden opgericht.
- Recent opgerichte programmabureaus en gebiedscommissies dienen ervaring op te bouwen.

Acties

- Verdere professionalisering van de programmabureaus en gebiedscommissies vindt in 2009 plaats.
- Er is een taskforce actief om het subsidieproces te optimaliseren.
- Er wordt extra personele capaciteit aangetrokken voor grondzaken (met name voor verwerving)
- Optimalisering van het informatiesysteem Prisma vindt waar nodig plaats om de toepasbaarheid van het programma op het AVP nog verder te vergroten.

4 Programmavoortgang AVP per gebied

In aansluiting op de beschrijving van de programmavoortgang per thema, wordt in hoofdstuk 4 ingezoomd op de programmavoortgang per AVP gebied. Achtereenvolgens komen de gebieden in West (4.1 De Venen en 4.2 De Utrechtse Waarden), Midden en Kromme Rijn (4.3 Utrechtse Vecht en Weiden, 4.4 Stad en Land Utrecht en 4.5 Kromme Rijn) en Oost (4.6 Gelderse Vallei-Eemland en 4.7 Utrechtse Heuvelrug) aan bod.

Voor de bespreking van de aandachtspunten waarvoor het stoplicht op rood of oranje staat, wordt ook verwezen naar hoofdstuk 3 en de stoplichttabel zelf als bijlage bij deze rapportage.

4.1 De Venen

Introductie De Venen

Sinds 1998 ligt er een Plan van Aanpak voor De Venen, een dynamisch gebied met grote en gecompliceerde opgaven voor natuur, landbouw, water en recreatie. In 2007 is het gebiedsprogramma voor de Venen vastgesteld. De partners in het gebied zijn nauw betrokken bij de uitvoering van het gebiedsprogramma. Een belangrijk deel van de doelen voor de Venen wordt uitgevoerd middels (tijdelijke) projecten die deels buiten de gebiedscommissie worden gerealiseerd zoals Groot Mijdrecht Noord en Marickenland. De gebiedscommissie stuurt zelf de totstandkoming van de Groene Ruggengraat in Groot-Wilnis Vinkeveen aan.

Mijlpalen uit 2007-2008

- verwerving van 42 ha grond, waarvan 4 ha ruilgrond en 38 ha voor EHS
- inrichting voor zowel natuur als recreatie van deelgebied Marickenland
- inrichtingsbeeld voor ecologische verbindingzones opgesteld
- aandacht voor de Oude Hollandse Waterlinie via "Legers langs de Linie"
- diverse projecten voor de fortten binnen de Stelling van Amsterdam
- drie kavelruilen met als opbrengst 4,2 ha EHS en 19,1 ha bedrijfsvergroting
- boerenlandmarkten in Woerden en Mijdrecht
- ontwikkeling van een melkwagen voor melken in de wei
- aanleg wandelpad langs de Grecht
- 5-tal Leaderprojecten
- instellen werkgroepen Landbouw en Recreatie
- aansturing Groot Wilnis Vinkeveen door Stuurgroep uit de gebiedscommissie

Gebiedsorganisatieontwikkeling

In 2008 is hard gewerkt aan de opbouw van een professioneel en klantvriendelijk programmateam. De ontwikkeling heeft zich gericht op het versterken van netwerkvaardigheden en het betrekken van partners door het instellen van thematische werkgroepen. De medewerkers hebben eigen thema's en gebieden onder hun hoede. Het programmateam is grotendeels op sterkte. Er is nog behoefte aan versterking in de projectondersteuning en op het gebied van grondverwerving en kavelruil.

Voortgang realisering gebiedsprogramma tot 2009

Er worden veel projecten uitgevoerd, maar dat gaat vaak nog om kleinere, weinig complexe projecten. Aan de grotere opgaven als verwerving en inrichting van nieuwe natuur- en recreatiegebieden wordt hard gewerkt, maar zijn nog weinig concrete resultaten toe te schrijven. Het voorbereidingstraject vraagt veel tijd. Er moet met veel partners worden afgestemd, doelen en middelen moet bij elkaar worden gebracht en er moet voldoende capaciteit beschikbaar zijn. In 2010 zullen deze inspanningen leiden tot de spreekwoordelijke 'schop in de grond', zoals in de Wilnis Bovenlanden en in Marickenland. Daarmee wordt een grote slag geslagen naar het realiseren van de doelen natuur, verdroging en recreatie. Daarnaast blijft er op deze doelen een noodzaak om extra inzet te plegen op het behalen van de totale doelstelling. Ook het realiseren van landbouwstructuurversterking middels verwerving en kavelruil heeft extra aandacht. Op het gebied van landschap en cultuurhistorie worden veel projecten uitgevoerd en ligt realisatie van de doelstelling op schema.

Het voornaamste knelpunt blijft de grondverwerving. In 2009 wordt een Grondstrategieplan opgesteld, waarin instrumenten worden benoemd om verandering van het grondgebruik, waaronder de grondverwerving, te versnellen. Een ander knelpunt betreft het subsidieproces, waarin projecten en

partners knelpunten en een lange doorlooptijd ervaren. Dat ligt zowel aan het proces zelf en knelpunten daarbinnen als aan de niet altijd optimale afstemming tussen projectplan en subsidiemogelijkheden. Het programmateam heeft zich in 2008 geprofessionaliseerd. Daarnaast zijn voor veel doelen voorbereidende werkzaamheden als onderzoek en inrichtingsplannen uitgevoerd. Directe resultaten daarvan zijn nog niet direct zichtbaar, maar zullen dat in 2009 en 2010 wel worden.

Aandachtspunten stoplicht rood en oranje tot 2009

Realisering natuur: rood en oranje

- De grondverwerving blijft een lastige opgave, waardoor ook de inrichting achterloopt op schema. Na verwerving moet een inrichtingsplan worden opgesteld, in de praktijk blijkt dit veel te tijd te vragen voor afstemming tussen de verschillende belanghebbenden en soms van doelstellingen.
- Voor particulier natuurbeheer is de taakstelling gering en binnen de verschillende gebiedsprocessen (Bovenlanden, Marickenland, GWV) wordt er naar verwachting wel invulling aan gegeven. Dit aspect is om die reden als oranje aangemerkt. Particulier natuurbeheer wordt ook meegenomen in GSP.

Verdroging: oranje

- De verdroging tot 2009 blijft achter. Dit jaar komen echter de inrichtingsplannen voor Bovenlanden en Marickenland gereed, waarin een groot deel van de opgave wordt meegenomen. Voor Botshol (TOP verdroging/Natura 2000) wordt gewerkt aan het beheersplan, waarin ook verdrogingsmaatregelen worden meegenomen. De verwachting is dus dat de realisatie van de doelen daarmee weer op schema komt.

Waterkwaliteit bestrijding vermessing: oranje

- Via de groen/blauwe diensten wordt vanaf 2009 gewerkt aan de aanpak van vermessing via effectgerichte maatregelen. Verder wordt er in 2009 een baggerproject uitgevoerd in Groot Wilnis Vinkeveen, waardoor een schoonwatergebied wordt gerealiseerd, met een flink aantal ha. Het doel kan met deze inzet naar verwachting gehaald worden.

Pilots bodeminformatie: oranje

- Voorbereiding hiervan vindt plaats door de provincie, en moet in de loop van 2009 nog tot stand komen.

Landbouwstructuurversterking: oranje

- De realisatie van kavelruil tot nu toe was onderdeel van oude verplichtingen. Om de doelstellingen te halen is extra aandacht nodig. Ook hier is verwerving een beperkende factor.

Recreatieterreinen Marickenland : oranje

- Dit betreft de realisatie van het recreatie- en natuurgebied in Marickenland. De verwerving voor recreatie (en natuur) in Marickenland ligt op schema, en zal naar verwachting gerealiseerd worden binnen de programmaperiode. Het gebied Marickenland is de facto al een prioritair gebied waar volledige schadeloosstelling aan de orde is en uiteindelijk zo nodig onteigend kan gaan worden. De inrichting komt na de verwerving aan de orde; het is onzeker of dat helemaal voor 2013 zal slagen.

Provinciale routenetwerken fietsen: oranje

- De realisatie van fietsroutes blijft nog achter in vergelijking met het gebiedsprogramma, er zijn wel enkele routes in voorbereiding.

Cofinanciering De Venen

Het gebied heeft voor 24% aan cofinanciering bijgedragen aan de projecten. De bijdragen per project variëren sterk.

4.2 De Utrechtse Waarden

Introductie de Utrechtse Waarden

‘Vitaal platteland, levende linten’ is het motto van de gebiedscommissie De Utrechtse Waarden.

Hiermee wordt de kern van haar AVP-gebiedsprogramma samengevat; investeren in sociaaleconomische vitalisering (landbouw, bedrijvigheid en dorpsvoorzieningen) en landschappelijke kwaliteit van het gebied in het zuid-westen van de provincie Utrecht.

Mijlpalen uit 2007-2008

- Oprichting Stichting Gebiedscommissie De Utrechtse Waarden september 2007
- Opening uitkijktoren bij het bezoekerscentrum De Utrechtse Waarden.
- Presentatie en spin-off (publiciteit) Handboek ‘Linten in de Leegte’ gericht op de kwaliteiten van het gebied
- Verwerving 8 ha in de uiterwaarden van de Lek in 2008

- Natuurwijzer ontwikkeld door de Werkgroep Behoud de Lopikerwaard voor basisonderwijs om draagvlak voor natuur en landschap in het gebied te versterken. De natuurwijzer is breed verspreid onder scholen.
- Start openstelling pilot groen blauwe diensten voor Utrecht West (tezamen met De Venen)
- Officiële startschot voor de Leader Plaatselijke Groep op 20 maart door gedeputeerde Krol.
- Website actief www.utrechtsewaarden.nl
- Basis faciliteiten en bemensing programmabureau geregeld maart 2008
- Uitbouw in 2008 met behandeling van 20 nieuwe projecten en subsidieaanvragen.

Gebiedsorganisatieontwikkeling

De gebiedscommissie bestaat uit 2 geledingen. De stuurgroep uit de gebiedscommissie is eindverantwoordelijk. Deze bestaat uit bestuurders van de betrokken gemeenten Montfoort, Oudewater, Lopik, IJsselstein en het waterschap HDSR. De projectgroep bestaat uit vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties en medewerkers van gemeente en waterschap. In maart 2008 is het hoofd programmabureau formeel aangesteld voor 0,4 FTE. Voor het LEADER project wordt samengewerkt met de Venen.

Voortgang realisering gebiedsprogramma tot 2009

Belangrijkste knelpunt is de geringe beschikbaarheid van grond, waarmee de prestaties voor natuur en voor landbouwstructuurverbetering niet of zeer moeizaam worden bereikt.

Aandachtspunten betreffen de ingewikkeldheid van het subsidiekader, met name de eisen van de Europese POP2 regeling en interpretaties daarvan. Ook de beperkte capaciteit in het programmabureau vraagt aandacht. In totaal is voor het hele gebiedsprogramma 2007-2013 voor alle doelen bijna 24 mln aan investeringen geprogrammeerd.

De gebiedscommissie is opgestart in 2007 en officieel opgericht in september 2007. Het jaar 2008 was het doorstartjaar waarin de ontwikkeling en uitvoering van projecten goed op gang is gekomen. Er is tot 2009 met name voortgang geboekt op landschap (nationaal landschap Groene Hart), sociaal economische vitalisering (leefbaarheid, LEADER Weidse Veenweiden, recreatie) en de totstandkoming van een programmabureau.

Aandachtspunten stoplicht rood en oranje tot 2009

Realisering natuur: rood

- Voor natuur betreft dit zowel de verwerving EHS, maar daarmee ook de inrichting EHS. De investeringen in 2008 (€ 334.000) lopen sterk achter op de beoogde investeringen € 10.5 miljoen voor natuur wegens gebrek aan mogelijkheden tot verwerving van grond en dus ook inrichting.

Realisering ecologische verbindingzones en verdrogingsbestrijding: rood en oranje

- Specifiek aandachtspunt vormt het knelpunt bij realisering van natuurvriendelijke oevers (ecologische verbindingzones) en daarmee de verdrogingsbestrijding langs de Hollandse IJssel. Dit hangt nauw samen met de overdracht van het eigendom van RWS naar HDSR die niet heeft plaatsgevonden. Aangezien er geen ontwikkelingen zijn geweest die deze essentiële randvoorwaarde mogelijk maken, kon er geen actie ondernomen worden op deze doelen. Dit vraagt in 2009 nog verkenning van alternatieven. Daarnaast is nog weinig voortgang in de realisering van de subtopgebieden geboekt, dit vraagt nadere aandacht de komende jaren.

Realisering faunapassages provinciale wegen: oranje

- Er is nog weinig voortgang op de realisering van faunapassages bij provinciale wegen. Dit vraagt nader aandacht in de komende jaren. Deels ligt er een koppeling aan de stagnatie rond de ecologische verbindingzone Hollandse IJssel.

Landbouwstructuurversterking: oranje

- Voor landbouw is het knelpunt de stagnatie in landbouwstructuurversterking (kavelruil en bedrijfsverplaatsing). Medio 2008 kwam er zicht op het rondkomen van een transactie in de Linschoterwaard ten behoeve van de landbouwstructuurversterking (bedrijfsverplaatsing). Dit is op het laatst moment toch weer afgeblazen. Er is dus wel inzet gepleegd maar helaas nog geen resultaat geboekt. In 2009 is wel een aankoop in voorbereiding.

Cofinanciering Utrechtse Waarden

In totaal is er tot en met 2008 voor € 3,35 miljoen aan investeringen ingediend danwel afgerond, waarvan € 1,75 mln cofinanciering door het gebied. De cofinanciering bedraagt daarmee gemiddeld 52%.

4.3 Utrechtse Vecht en Weiden

Introductie Utrechtse Vecht en Weiden

Het AVP gebied Utrechtse Vecht en Weiden omvat zowel de Utrechtse Vechtstreek als het Noorderpark. Het gebied is onderdeel van het nationaal landschap Groene Hart en er liggen twee enveloppen van het nationaal landschap de Nieuwe Hollandse Waterlinie (NHW) in. Daarnaast ligt een TOP gebied verdroging Noorderpark en een Natura 2000 gebied Oostelijke Vechtplassen binnen de grenzen van het AVP gebied.

Gebiedsorganisatieontwikkeling

In 2008 is gestart met de oprichting van een gebiedscommissie voor dit AVP gebied. Eind 2008 is dit een feit geworden. Ter ondersteuning van de gebiedscommissie is een programmabureau opgericht en om voldoende draagvlak en inbedding in het gebied te verkrijgen is tevens een gebiedsplatform opgericht. Dit platform heeft tevens betrekking op het Noord-Hollandse deel van de Vechtstreek. Naast de gebiedscommissie zijn er nog 2 NHW enveloppecommissies actief en een landinrichtingscommissie Noorderpark. Een vertegenwoordiger van elk van deze commissies heeft zitting in de gebiedscommissie. Daarmee komt de uitvoering van het landelijk gebied samen in de gebiedscommissie.

Voortgang realisering gebiedsprogramma tot 2009 en mijlpalen 2007-2008

- Binnen de Nieuwe Hollandse Waterlinie is in 2008 het "Pact van Rijnauwen" afgesloten. Hierin hebben 5 provincies en 5 ministeries met elkaar afgesproken dat zij een kwaliteitsimpuls en opschaling van de uitvoering van het programma de Nieuwe Hollandse Waterlinie zullen realiseren. Dit pact heeft onder andere geleid tot een aanvraag voor de Nota Ruimte middelen van het Rijk. Deze middelen zijn ondertussen toegekend (€ 23 mln voor provincie Utrecht). Met een deel van deze middelen zullen de Lunetten in de stadsrand van gemeente Utrecht aangepakt worden.
- De verwerving en inrichting van Recreatie om de Stad in de landinrichting Noorderpark ligt vrijwel op schema. In de eerste helft van 2009 is het belangrijk dat er duidelijkheid komt over de aanpak in de Bethunepolder, zodat de uitvoering geen vertraging oploopt.
- In de Enveloppe Kraag van Utrecht zijn in 2008 belangrijke stappen gezet om de forten verder te kunnen ontwikkelen en exploiteren.
- In de Enveloppe Vechtstreek-Zuid is in 2008 met een feestelijke opening de gebiedsaanpak "Het Land van Zuylen" van start gegaan. Er is gewerkt aan een groot aantal verschillende projecten om "Het Land van Zuylen" op de kaart te zetten. Het meest opvallende project uit 2008 was wel "Bunkerpimping". Een kunstenaar heeft samen met een aantal lagere scholen, een opblaasbare bunker en een oppimp beurt van de bouwwerken het verschijnsel groepschuilplaats binnen de Vechtstreek duidelijk onder de aandacht gebracht.
- Afgelopen periode heeft de vorming van een gebiedscommissie en het oprichten van het programmabureau veel energie gevraagd. De uitvoering in 2007 en 2008 heeft vooral nog binnen de bestaande commissies (enveloppecommissies en landinrichtingscommissie Noorderpark) plaatsgevonden. Nu de commissie gevormd is kan vanaf 2009 gericht gestuurd worden op de realisatie van het gebiedsprogramma. Over het geheel gezien loopt de uitvoering hiervan achter, maar dat is dus vanwege een tijd lang ontbreken van een gebiedscommissie verklaarbaar.

Aandachtspunten stoplicht rood en oranje tot 2009

Realisering nieuwe natuur: rood en oranje

- In het gebied moet 269 ha (waarnaast 43 ha Robuuste verbindingzone ten behoeve van de Groene Ruggengraat) nieuwe natuur verworven worden. Dit is veel, zeker omdat er in het lopende landinrichtingsproject Noorderpark vanuit de eerder aangegane verplichtingen al veel inzet op verwerving en inrichting van natuur heeft plaatsgevonden. De gebiedscommissie heeft hier in de korte tijd dat zij functioneert nog niet veel aandacht aan kunnen besteden. De inzet is dat het op te stellen Grondstrategieplan (GSP) in 2009 een flinke impuls gaat geven aan de realisatie van de opgave.
- Voor de inrichting nieuwe natuur wordt een belangrijk deel gerealiseerd in de landinrichting Noorderpark. Er resteert daarnaast nog een forse opgave (ruim 200 ha), waaraan de gebiedscommissie nog niet veel aandacht heeft kunnen besteden. Deze inrichting hangt nauw samen met de verwerving.
- Voor de realisering van 67 ha particulier natuurbeheer uit het gebiedsprogramma is nog niet veel inzet geleverd.

Ecopassage ARK: oranje

- In het kader van de groene ruggengraat wordt één ecopassage ARK gerealiseerd. In 2008 is overleg gevoerd met RWS, om deze ecopassage in voorbereiding te nemen. In 2009 zal RWS samen met de provincie en andere betrokken partijen de realisatie van de passage verder voorbereiden.

Verdroging: oranje

- Er ligt een opgave voor verdroging in het TOP gebied Noorderpark van 1956 ha. Tezamen met de plannen voor de Bethunepolder en inzet in de rest van het Noorderpark wordt hier al een grote slag in de realisering gemaakt. De doelen lijken vooralsnog grotendeels realiseerbaar.

Bestrijden vermessing: oranje

- De opgave voor bestrijding vermessing wordt opgepakt samen met AGV. De voorbereiding start in 2009.

Landbouwstructuurversterking: oranje

- Verbetering van de landbouwstructuurversterking is met name aan de orde in de landinrichting Noorderpark (2.000 ha). Dit loopt op schema. Het overige deel van 320 ha is nog niet in gang gezet.

Landelijke routenetwerken varen: oranje

- De opgave van 100 km varen is in de realisering grotendeels gekoppeld aan de Catharijnesingel. Het restantbudget wordt besteed aan 2 bruggen. Hiermee is het geld en de realisatie van het doel belegd. Vraag is wel of één en ander uiterlijk 2013 daadwerkelijk gerealiseerd is.

Cofinanciering Utrechtse Vecht en Weiden

De cofinanciering van partijen uit het gebied bedroeg in 2008 meer dan 50% (5.5 miljoen aan investeringen ingediend waarvan ruim 3 miljoen cofinanciering). Hierin zijn de werkzaamheden van de landinrichting Noorderpark niet meegenomen, omdat hierover bestaande afspraken gelden.

4.4 Stad en Land Utrecht

Introductie Stad en Land Utrecht

In het AVP gebied Stad en Land Utrecht is de RodS opgave ten westen van de stad Utrecht de grootste opgave in het gebiedsprogramma. Voor het AVP tijdperk werd aan deze opgave reeds gewerkt door de landinrichtingscommissie Utrecht-West.

Gebiedsorganisatie

De landinrichtingscommissie Utrecht-West heeft zich ondertussen omgebogen tot een AVP gebiedscommissie en heeft naast de RodS opgave de beperkte overige AVP opgaven op zich genomen. Het accent bij de uitvoering ligt vooral bij de realisatie van RodS. De gebiedscommissie wordt ondersteund door een recent opgericht programmabureau.

Voortgang realisering gebiedsprogramma tot 2009 en mijlpalen 2007-2008

- De fietsbrug over de Hollandse IJssel is al in 2007 opgeleverd. In 2008 is het project administratief afgerond en is bij de brug 20 ha. RodS gerealiseerd in de vorm van een jachthaven en landgoedontwikkeling.
- In Haarzuilens is de 1^e fase van het slooproject afgerond. Op vier locaties is agrarische bebouwing gesloopt. In een later stadium zullen hier enkele woningen worden gebouwd. Bijzonder aan dit project is de bouw van een vleermuiskelder, op een locatie waar de zeldzame grootoorvleermuis voorkomt. De kelder is ontwikkeld in samenwerking met de Zoogdierenvereniging VZZ.
- Het in 2007 gerealiseerde Klein Limburg (deelgebied van Haarzuilens) dat eind 2007 is opgeleverd, is in 2008 opengesteld.
- De Rijndijk is door de gemeente Utrecht ingericht als 60 km. zone. De gemeente heeft daarmee een deel van haar bijdrage aan het recreatiegebied Haarzuilen gerealiseerd.
- In Wielreveld (deelgebied van Haarzuilens) is aan de Parkweg een productieboomgaard gerooid en ingericht als kruidenrijk grasland. Hiermee is 14 ha. RodS opgeleverd. Het gebied wordt pas later opengesteld, omdat het nog geïsoleerd ligt.
- Het gebiedsplan Hollandse IJssel is in december 2008 door de Landinrichtingscommissie (huidige Gebiedscommissie) vastgesteld. De gemeente IJsselstein is op basis van dit plan begonnen met het opstellen van een bestemmingsplan.
- Naast RODS zijn er voor het nationaal landschap Groene Hart een aantal projecten ingediend (waaronder herstel eendenkooi, lesmethode basisschool Haarzuilens), de beschikking zal pas in 2009 plaatsvinden, zo ook de daadwerkelijke uitvoering.
- De afgelopen periode is veel energie gaan zitten in het scherper krijgen van het tekort op de financiële middelen voor de realisering van de gehele RODS opgave en het analyseren van oplossingen voor het dekkingsprobleem. Dit laatste zal ook in 2009 nog de nodige aandacht krijgen.

Aandachtspunten stoplicht rood en oranje tot 2009

Realisering nieuwe natuur: oranje en rood

- Ook in dit gebied blijft de grondverwerving voor EHS (doel is 117 ha te verwerven) een lastige opgave. Hierdoor loopt ook de inrichting ervan achter op schema. Door de realisatie van het project Ruimte voor de Lek kan een deel van de EHS opgave mogelijk gerealiseerd worden. Het overgrote deel van de opgave zit echter in de opdracht van de landinrichting Utrecht West. De realisatie ervan ligt achter op schema.
- De realisatie van 20 ha particulier natuurbeheer heeft nog weinig aandacht gehad. Dit is verklaarbaar omdat de gebiedscommissie pas eind 2008 is opgericht. De daarvoor opererende landinrichtingscommissie had particulier natuurbeheer niet als opgave.
- Voor de NURG inrichting nieuwe natuur is de gebiedscommissie niet direct aan zet, maar RWS. Een deel van de opgave zal in het project Ruimte voor de Lek gerealiseerd worden. Het blijft van belang voldoende aandacht te houden voor mogelijkheden voor verwerving en inrichting.

Landbouwstructuurversterking: oranje

- De opgave om voor 160 ha de mobiliteit van de grond te verhogen moet nog worden opgezet, dit vraagt nadere aandacht.

Groen in en om de stad Utrecht verwerven en inrichten: oranje

- De opgave om 367 ha RodS te verwerven en 347 ha in te richten is wel in voorbereiding maar ligt niet op schema. Vooral de verwerving loopt achter en vraagt komende tijd aandacht. In 2009 wordt een hernieuwd Grondstrategieplan (GSP) opgesteld waarmee meer gerichte aandacht komt voor de RODS verwerving.

Cofinanciering Stad en Land Utrecht

De cofinanciering voor RodS is in afspraken voor het AVP tijdperk afgesproken. Voor dit deel geldt dan ook niet de verwachte gemiddelde bijdrage van 25-30%. Voor de overige AVP doelen wordt per project bekeken wel cofinanciering mogelijk is. De beoogde 25-30% lijkt hierbij haalbaar.

4.5 Kromme Rijn

Introductie Kromme Rijn

In het Kromme Rijn gebied liggen uiteenlopende landschappen waaronder de stroomruggen van de Kromme Rijn, de kommen van wijk bij duurstede en Schalkwijk, de uiterwaarden van de Nederrijn en Lek en de Langbroekerwetering. Er liggen twee nationale landschappen in dit AVP gebied: het nationaal landschap Rivierengebied (wat doorloopt in de provincie Gelderland) en het nationaal landschap Nieuwe Hollandse Waterlinie (NHW, wat in 5 provincies ligt, van Noord-Brabant tot Noord-Holland). Daarnaast is het gebied grotendeels een Leadergebied en zijn er twee landinrichtingen actief (RAK Kromme Rijn en Groenraven Oost). De opgaven voor het landelijk gebied zijn divers. Er ligt een grote cultuurhistorische opgave vanuit de NHW, daarnaast is er sprake van twee TOP gebieden voor verdroging (Kolland en Overlangbroek) en diverse sub-TOP gebieden en ligt er een grote opgave voor bestrijding van vermesting.

Gebiedsorganisatie

Bij de start van AVP waren er in het gebied diverse commissies actief die werkten aan diverse opgaven. Betrokken partijen in het gebied hebben afgelopen periode hard gewerkt om te komen tot een gebiedscommissie met bijbehorend programmabureau. In 2008 is dit beiden een feit geworden. Het Streekhuis Kromme Rijn (zo heet het programmabureau in dit gebied) is begin april 2009 officieel geopend. Toch zijn er naast de gebiedscommissie nog andere commissies actief te weten de landinrichting Groenraven oost, RAK Kromme Rijn, twee enveloppecommissies NHW en een plaatselijke groep Leader. Een vertegenwoordiger van elk van deze commissies heeft zitting in de gebiedscommissie. Daarmee komt de uitvoering van het landelijk gebied samen in de gebiedscommissie.

Voortgang realisering gebiedsprogramma tot 2009 en mijlpalen 2007-2008

- Afgelopen periode heeft de vorming van een gebiedscommissie (in stichtingsvorm) en het streekhuis veel energie gevraagd. Ondanks dat zijn er goede resultaten geboekt in de AVP.
- Er is voor het realiseren van de gehele vermestingsopgave in 2008 een subsidie verstrekt en de uitvoering is gestart.
- Voor het landgoed Sandenburg is ten behoeve van een anti-verdrogingsproject een subsidie ingediend in 2008. De beschikking wordt in 2009 verwacht, waarna de uitvoering kan starten.

- In 2008 is er een landschapsontwikkelingsplan (LOP) opgesteld (inclusief een uitvoeringsplan) voor en door de samenwerkende gemeenten in de Kromme Rijnstreek.
- Voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie is € 23 mln Nota Ruimte geld toegezegd door het rijk. De regio, waaronder de provincie, gaat zich hard maken voor de overige benodigde € 23 mln. Voor de realisatie van het liniecentrum op fort bij Vechten is een bestuursovereenkomst gesloten, waarmee de uitvoering weer een stap dichterbij komt.
- Onder regie van de enveloppe Linieland is de gedekte gemeenschapsweg bij Fort Honswijk hersteld en geschikt gemaakt voor recreatieve doeleinden. De enveloppecommissie heeft in 2008 tevens een onderzoek uitgevoerd naar de herontwikkeling van het fortenduo Honswijk en Everdingen en het Lunet aan de Snel. Dit ensemble van verdedigingswerken is één van de best bewaarde onderdelen van de NHW. Het resultaat van het onderzoek is een lijst met randvoorwaarden waaraan de toekomstige functies van de forten zullen moeten voldoen. In 2009 worden deze randvoorwaarden omgezet naar een beeldkwaliteitsplan.
- De enveloppe Rijnauwen-Vechten heeft in 2008 voorbereidingen getroffen om in Fort Vechten het nationaal informatiecentrum van de NHW te vestigen. Bij Fort Vechten, waar de NHW en de Romeinse Limes elkaar 'kruisen' heeft de stichting Werk aan de Linie de contouren van een voormalig Romeins fort zichtbaar gemaakt. Dit Limyrinth heeft het nodige publiek getrokken. In 2008 zijn bovendien twee wandelpaden als onderdeel van de recreatieve route Fortenlijn geopend.
- Door een vrijwillige kavelruil is 12 ha verbetering van kavels gerealiseerd.
- De landinrichtingscommissie Groenraven Oost heeft in 2008 het bos Nieuw Wulven vrijwel volledig opgeleverd. Daarnaast is het natuurontwikkelingsproject Hoge Woerd/Kromme Rijn afgerond. De Landinrichtingscommissie RAK Kromme Rijn heeft in 2008 enkele natuurontwikkelingsprojecten en ontbrekende schakels in het jaagpad opgeleverd. Daarnaast is in oktober de Akte van Toedeling voor de RAK Kromme Rijn gepasseerd.
- De uitvoering van het gebiedsprogramma begint op stoom te raken. Toch zijn er een aantal zaken die aandacht behoeven.

Aandachtspunten stoplicht rood en oranje tot 2009

Realisering nieuwe natuur: rood en oranje

- De verwerving van nieuwe natuur vraagt aandacht. Het grootste deel van de opgave ligt in de landinrichting Groenraven Oost (100 ha) en een ander deel in Linieland (NHW) ten behoeve van de RVZ NHW. Door de aanwijzing van prioritaire gebieden en het maken van een GSP krijgt de verwerving een nieuwe impuls.
- Er ligt daarnaast nog een forse opgave voor de inrichting van EHS. Een groot gedeelte hiervan ligt in de landinrichting Groenraven Oost. Het lastige hierbij is dat de verworven gronden nog niet allemaal op de goede plek liggen en er nog onvoldoende zicht is waar de inrichting gerealiseerd kan worden.
- Een aanzienlijke opgave betreft particulier natuurbeheer. Ook dit verdient de komende jaren aandacht aangezien minder hectares zijn gerealiseerd dan gepland.
- Voor de NURG inrichting nieuwe natuur is de gebiedscommissie niet direct aan zet, maar RWS. Toch worden kansen voor de realisatie ervan benut. Het blijft van belang voldoende aandacht te houden voor mogelijkheden voor verwerving en inrichting.

Realisering natte ecologische verbindingzones: oranje

- De realisering van de natte EVZ langs de Kromme Rijn vindt deels plaats met behulp van de synergiegelden. HDSR is gestart met de voorbereiding. Het doel lijkt daarmee realiseerbaar, maar de voortgang vraagt wel aandacht. In 2008 is gestart met onderhandelingen met landgoed Beverweerd. Als deze onderhandelingen goed uitpakken kan ene groot deel van de EVZ worden gerealiseerd.

Verdroging: oranje

- De verdrogingsbestrijding van de TOP gebieden is nog in de voorbereidingsfase, en zijn er nog vrijwel geen hectares gerealiseerd. In 2009 zullen onderzoeken uitwijzen welke maatregelen nodig zijn. Daarna kan gestart worden met de daadwerkelijke realisatie. In 2008 is een beschikking afgegeven voor de realisatie van 80 ha verdrogingsbestrijding op het landgoed Sandenburg (subtopgebied).

Cofinanciering Kromme Rijn

In het gebied wordt per project gekeken naar de mogelijkheden voor cofinanciering. Vanuit de AVP wordt immers een cofinancieringspercentage verwacht van gemiddeld 25-30%. Dit percentage lijkt realiseerbaar, voor het ene project is het percentage hoger dan voor het andere. Hierbij worden de landinrichtingsprojecten buiten beschouwing gelaten, hier zijn in het verleden aparte afspraken over gemaakt.

4.6 Gelderse Vallei en Eemland

Introductie Gelderse Vallei en Eemland

Uitvoering van het Reconstructieplan vormt de belangrijkste opgave in het AVP-gebied Gelderse Vallei en Eemland. Het Reconstructieplan is in januari 2005 door PS van Gelderland en Utrecht vastgesteld. Andere opgaven, die deels als een nadere uitwerking van het Reconstructieplan kunnen worden gezien, betreffen uitvoering van de visies 'Grebbeleinie boven water', 'Nationaal landschap Arkemheen-Eemland, open en vitaal' en 'Groen Blauwe Structuur Amersfoort'. Verder ligt ook het Agenda 2010 project De Schammer in het gebied. In 2009 zal een begin worden gemaakt met de actualisatie van het Reconstructieplan.

Mijlpalen uit 2008

- Verwerving van 55 ha grond in 2008, waarvan 15 ha nieuwe natuur en 40 ha ruilgrond.
- Bestuurlijk akkoord op hoofdlijnen tussen Landgoed den Treek, provincie en Leusden over o.a. de realisatie van 75 ha nieuwe natuur en versterking van de landbouwstructuur op het landgoed.
- Convenant Groene Agenda Leusden gesloten tussen Leusden, provincie, landgoed De Boom e.a. over de realisatie van ca. 160 ha nieuwe natuur, bestrijding verdroging TOP-gebied Schoolsteegbosjes, vergroten recreatieve toegankelijkheid en kwaliteitsverbetering landschap.
- Conferentie Deltaplan Landschap Vallei is gehouden. De doelstellingen van het Deltaplan zijn het verbeteren en waarborgen van de kwaliteit van het agrarisch cultuurlandschap.
- Plaatsing van 225 streekeigen landhekken in het Nationaal Landschap Arkemheen-Eemland.
- Oprichting van het landschapshuis voor het NL A-E in Bunschoten.
- Subsidie toegekend voor de bouw van een Multifunctioneel Centrum in Achterberg
- Aanleg van 11 km fietspad in Soest en Bunschoten.
- Realisatie van een mobiel bezoekerscentrum voor de Grebbeleinie en een informatiepunt Grebbeleinie in het museum Spakenburg.

Gebiedsorganisatie

De SVGV is de gebiedscommissie voor het AVP-gebied Gelderse Vallei en Eemland. Sinds 2005 werkt de SVGV aan de uitvoering van het Reconstructieplan en vanaf 2007 aan het gebiedsprogramma Gelderse Vallei en Eemland (waar de uitvoering van het Reconstructieplan onderdeel vanuit maakt). De afgelopen jaren is hard gewerkt aan versterking van het projectbureau SVGV (voorheen programmabureau). In 2008 is met name ingezet op actievere aanpak van de grondverwerving. De SVGV is hiervoor de opdrachtgever van DLG. Met de instelling van een Revolverend fonds voor het AVP-gebied zal de SVGV de komende jaren een nog actievere rol in de grondverwerving kunnen vervullen. In 2009 zal het programma Grebbeleinie door de provincie worden overgedragen aan de SVGV. De bemensing van het projectbureau zal hiervoor de komende jaren worden uitgebreid.

Voortgang realisering gebiedsprogramma tot 2009

De uitvoering van het gebiedsprogramma verloopt in het algemeen goed. De doelen waarvoor op grote schaal grond nodig is, blijven echter achter. Dit betreft de verwerving en inrichting nieuwe natuur, particulier natuurbeheer, verdrogingsbestrijding en landbouwstructuurverbetering.

Verschillende maatregelen zijn en worden genomen om de grondverwerving te versnellen. De SVGV stuurt sinds 2008 actief op de grondverwerving. Zij stuurt DLG hierbij direct aan. Begin 2009 is voor Vallei Zuidwest (gebied tussen A1 en Veenendaal/Heuvelrug) een gebiedsmakelaar aangesteld. Deze benadert grondeigenaren actief om te komen tot grondverwerving. Ook voor Eemland en Binnenveld zullen dit jaar gebiedsmakelaars worden aangesteld. De actievere aanpak van SVGV heeft de afgelopen periode tot meer grondtransacties geleid en ook zijn veel meer potentiële aankopen in portefeuille. Daarnaast zijn verschillende (deel)gebiedsprocessen opgestart die uiteindelijk de grondverwerving moeten versnellen, bijvoorbeeld in het Binnenveld.

Verder zijn de mogelijkheden voor grondverwerving vergroot door het instellen van een Revolverend fonds. Hiermee kunnen meer ruilgronden worden aangekocht. Met deze gronden kan via ruiling gronden voor de EHS worden vrijgespeeld en landbouwstructuurverbetering plaatsvinden. Daarnaast zullen ook de aanwijzing van prioritare gebieden en de uitbreiding van instrumenten (verplaatsings- en beëindigingsregelingen) de mogelijkheden voor grondverwerving vergroten.

Naast het versnellen van de grondverwerving is door de SVGV de afgelopen jaren ook hard gewerkt aan de voorbereiding van de realisatie van nieuwe natuur via particulier natuurbeheer. De daadwerkelijke realisatie zal pas de komende jaren zijn beslag krijgen. Vooral met de landgoedeigenaren in de Vallei vinden gesprekken plaats om te komen tot particulier natuurbeheer. Het voornemen is te komen tot

convenanten met landgoedeigenaren. Met de landgoederen Den Treek en De Boom zijn inmiddels afspraken gemaakt.

Aandachtspunten stoplicht rood en oranje tot 2009

Verwerven en inrichten nieuwe natuur en robuuste verbindingszone: rood

- De voortgang hiervan is direct afhankelijk van de voortgang van de grondverwerving. Deze was de afgelopen jaren onvoldoende. Voor de maatregelen die zijn en worden genomen om de grondverwerving te versnellen wordt verwezen naar hetgeen hierover is opgemerkt onder 'Voortgang realisering gebiedsprogramma'.

Particulier natuurbeheer: oranje

- De realisatie van particulier natuurbeheer blijft vooralsnog achter. Voor de maatregelen die zijn en worden genomen om de taakstelling te realiseren wordt verwezen naar hetgeen hierover is opgemerkt onder 'Voortgang realisering gebiedsprogramma'. In de convenanten die met De Boom en Den Treek zijn gesloten, is inmiddels de realisatie van ruim 200 ha nieuwe natuur vastgelegd (ter vergelijking de taakstelling in gebiedsprogramma is 340 ha).

Realisatie faunapassages gemeentelijke wegen: oranje

- Door NMU wordt in 2008 en 2009 in beeld gebracht op welke plaatsen faunapassages bij gemeentelijke wegen wenselijk zijn. Dit plan zal de basis vormen om in overleg met gemeenten te komen tot realisatie van de faunapassages.

Behoud zeldzame soorten: oranje

- De realisatie van behoud zeldzame soorten wacht op duidelijkheid over het nieuwe rijks- en provinciale soortenbeleid. Vanaf 2010 krijgt het soortenbeleid een nieuwe invulling met de zgn. leefgebiedenbenadering.

Verdrogingsbestrijding: oranje

- Bij de bestrijding van de verdroging zijn tot nu toe nauwelijks concrete resultaten gehaald. De eerste resultaten kunnen pas in 2010 en volgende jaren worden verwacht.
- De aanpak van de verdroging vraagt in de meeste gebieden nog nader onderzoek en uitwerking van de te treffen maatregelen. Voor veel gebieden is bovendien de verwerving van gronden (meest nieuwe natuur) nodig voordat de maatregelen uitgevoerd kunnen worden.
- Voor de vier TOP gebieden in de Vallei worden in 2009 de verkennende studies naar de aanpak van de verdroging afgerond. Dit leidt per TOP gebied tot een plan van aanpak met enerzijds de te nemen hydrologische maatregelen en anderzijds de eventueel te verwerven gronden. Voor de sub Top gebieden wordt eind 2009, na uitvoering van verkennende studies per gebied, een plan van aanpak opgesteld voor de jaren 2010 en later.

Verplaatsing intensieve veehouderijbedrijven: oranje

- In het gebiedsprogramma staan 2 te verplaatsen bedrijven geprogrammeerd. De verplaatsing van bedrijven valt moeilijk te plannen. Met potentiële verplaatsers worden op dit moment gesprekken gevoerd. Daarnaast zal door de provincie in 2009 een analyse worden gemaakt van bedrijven die knelpunten opleveren op het gebied van ammoniak. De bedrijven die de grootste knelpunten opleveren zullen actief worden benaderd om te komen tot verplaatsing.

Beek- en kreekherstel: oranje

- De aanleg van natte ecologische verbindingszones (EVZ) / het beekherstel blijft achter. De voortgang hiervan is direct afhankelijk van de grondverwerving. Hiervoor wordt verwezen naar hetgeen is opgemerkt bij het verwerven en inrichten van nieuwe natuur. In 2008 zijn voor de natte EVZ / de beken door het waterschap Vallei en Eem en de provincie Utrecht inrichtingsbeelden opgesteld. Doel hiervan is meer richting te geven aan de uitvoering.

Duurzaam waterbeheer: Verbetering water- en bodemkwaliteit: oranje

- In de Bestuursovereenkomst is opgenomen dat 20 riooloverstorten zullen worden gerealiseerd en twee 4e traps zuiveringsinstallaties bij RWZI's. Bij de nadere uitwerking van de plannen hiervoor is in overleg tussen het Waterschap Vallei en Eem en de provincie besloten slechts 11 riooloverstorten te saneren. Dit heeft tot gevolg dat de doelstelling uit de Bestuursovereenkomst niet gehaald zal worden (13 stuks i.p.v. 22 stuks). Van de resterende 13 stuks zal de uitvoering vóór 2013 plaatsvinden.

Duurzame landbouw/Verbeteren ruimtelijke structuur: rood

- De landbouwstructuurverbetering blijft fors achter. De voortgang hiervan is direct afhankelijk van de grondverwerving. Hiervoor wordt verwezen naar hetgeen is opgemerkt bij het verwerven en inrichten van nieuwe natuur.

Cofinanciering uit Gelderse Vallei en Eemland

Het gebied heeft in 2008 voor 20 % aan cofinanciering bijgedragen aan de projecten. De bijdragen per project variëren sterk. De cofinancieringsbijdrage uit het gebied is relatief beperkt omdat de

grondverwerving, die niet door het gebied wordt gefinancierd, een belangrijk onderdeel uitmaakt van de realisatie in 2008.

4. 7 Utrechtse Heuvelrug

Introductie Utrechtse Heuvelrug

Het AVP-gebied Utrechtse Heuvelrug bestaat bijna volledig uit bos- en natuurgebieden; er is maar weinig grond in landbouwkundig gebruik. De Utrechtse Heuvelrug is het op één na grootste aaneengesloten bosgebied van Nederland. Samen met het Gooi vormt de Utrechtse Heuvelrug de gehele Heuvelrug; een langgerekte stuwwal van 25 kilometer lang en 3 tot 5 kilometer breed. Het gebied maakt bijna volledig onderdeel uit van de Ecologische hoofdstructuur. Het AVP-gebied Heuvelrug onderscheidt zich daarmee nadrukkelijk van de andere AVP-gebieden.

Het gebiedsprogramma zoals op dit moment is vastgesteld, is beperkt van opzet. Dit als gevolg van het ontbreken van een samenhangende, integrale en gebiedsdekkende visie voor het hele gebied. De opgaven in het gebiedsprogramma beperken zich voornamelijk tot de ambities voor het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug (NPUH), de realisatie van nieuwe natuur, de bestrijding van de verdroging in zeven sub TOP gebieden en het herstel van heide.

Zoals bij de vaststelling van het gebiedsprogramma aangekondigd, wordt op dit moment samen met de partijen uit het gebied gewerkt aan een visie en gebiedsprogramma die wel samenhangend, integraal en gebiedsdekkend (inclusief het Gooi) zijn. De afronding van de visie en het programma is gepland in de tweede helft van 2009. De visie en het gebiedsprogramma zullen eind 2009 ter besluitvorming en financiering aan Provinciale Staten worden voorgelegd.

Gebiedsorganisatie

Sinds juni 2008 is het programmabureau Heel de Heuvelrug actief. Het programmabureau is sinds 1 november 2008 gehuisvest bij Kontakt der Kontinenten in Soesterberg. De werkzaamheden van het programmabureau betreffen de uitvoering van het vastgestelde gebiedsprogramma en het opstellen van een samenhangende, integrale en gebiedsdekkende visie en bijbehorend (nieuw) gebiedsprogramma voor Heel de Heuvelrug.

De opstelling van de visie en het gebiedsprogramma wordt sinds de tweede helft van 2008 begeleid door de Initiatiefgroep Heel de Heuvelrug, bestaande uit (bestuurlijke) vertegenwoordigers van de gemeenten Rhenen, Soest en Laren, Het Utrechts Landschap, het Goois Natuurreservaat, Natuur en Milieufederatie Utrecht en de provincie Utrecht. De Initiatiefgroep wordt voorgezeten door de heer Wijte, voorzitter van het Overlegorgaan NPUH.

Het streven is om na vaststelling van de visie en het gebiedsprogramma de Initiatiefgroep om te vormen tot de gebiedscommissie voor Heel de Heuvelrug. Bezien zal daarbij moeten worden hoe deze gebiedscommissie zich verhoudt tot het Bestuurlijk Platform Hart van de Heuvelrug en het Overlegorgaan NPUH.

Voortgang realisering gebiedsprogramma tot 2009 en mijlpalen uit 2008

- De verkenning Heel de Heuvelrug is afgerond met een conferentie Heel de Heuvelrug in mei 2008. Uit de verkenning en de conferentie komt naar voren dat bij betrokken partijen draagvlak bestaat om een samenhangende integrale en gebiedsdekkende visie en bijbehorend programma voor de gehele Heuvelrug (incl. het Gooi) op te stellen. In september 2008 is met een werkatelier gestart met het opstellen van de visie en het programma.
- Het Programmabureau Heel de Heuvelrug is in juni 2008 gestart en sinds november 2008 gehuisvest in Soesterberg.
- De Initiatiefgroep Heel de Heuvelrug in de tweede helft van 2008 gevormd (gebiedscommissie i.o) als Stuurgroep voor de opstelling van de visie en het gebiedsprogramma.
- Een fietsknooppuntensysteem is gerealiseerd
- Realisatie 32 ha heideherstel op het landgoed Den Treek-Henschoten (25 ha), Noordhout (3 ha) en Bornia (4 ha)
- De Groene Entree Amerongen is geopend en het informatiepunt NPUH natuurcafé La Porte bij station Driebergen-Zeist is ingericht
- Er is consensus ontstaan tussen betrokken terreineigenaren over uniforme toegangsvoorwaarden NPUH. In 2009 zullen de nieuwe toegangsvoorwaardenborden op alle terreinen worden geplaatst.

Aandachtspunten stoplicht rood en oranje tot 2009

Realisering nieuwe natuur (verwerven, inrichten en particulier natuurbeheer): rood/oranje

- De realisering van nieuwe natuur blijft achter. In de eerste helft van 2009 zal een plan van aanpak realisatie nieuwe natuur opgesteld. Hierin zal aandacht besteed worden aan versnelling van de grondverwerving en particulier natuurbeheer. Op basis van het plan van aanpak zullen grondeigenaren actief worden benaderd om te komen tot grondverwerving dan wel tot realisatie van nieuwe natuur via particulier natuurbeheer.

Verdrogingsbestrijding: oranje

- Bij de bestrijding van de verdroging zijn tot nu toe nauwelijks concrete resultaten gehaald. De eerste resultaten kunnen pas in 2010 en volgende jaren worden verwacht. De aanpak van de verdroging vraagt in de meeste gebieden nog nader onderzoek en uitwerking van de te treffen maatregelen. Voor veel gebieden is bovendien de verwerving van gronden (meest nieuwe natuur) nodig voordat de maatregelen uitgevoerd kunnen worden. De Utrechtse Heuvelrug kent alleen zeven sub TOP gebieden verdrogingsbestrijding. In 2009 en 2010 stelt het Waterschap Vallei en Eem (WVE) op basis van verkennende studies per gebied een maatregelenplan op en vervolgens een plan van aanpak voor de uitvoering daarvan.

Cofinanciering Utrechtse Heuvelrug

Het gebied heeft in 2008 voor 25 % aan cofinanciering bijgedragen aan de projecten. De bijdragen per project variëren sterk.

Bijlage

Voortgang prestaties AVP 2007-2013, stoplichttabel rapportageperiode 2007-2008